

دلایل عدم موفقیت بورس خرما در شرایط موجود

محمدحسین اکبری

عضو هیئت نمایندگان اتاق بازرگانی کرمان،
دبیر هیئت‌رئیس انجمن ملی خرمای ایران

نبود زیرساخت، تعدد تولیدکنندگان و نبود مشوق‌هایی برای سوق دادن کشاورزان به سوی بازار سرمایه از دیگر دلایل عدم موفقیت بورس خرما می باشد، هم چنین منهای شرایط دستوری که دولت ابلاغ می کند یکی از دلایلی که باعث شده سهم کشاورزی از بورس کالا یک تا سه درصد باقی بماند، تکثیر تولیدکنندگان و نبود امکان ساماندهی آنها و سوق دادنشان به سوی این بازار است. به عبارت دیگر قطعاً چند تولیدکننده انگشت‌شمار فلزات که اغلب آنها هم دولتی یا شبه‌دولتی هستند، چاره‌ای جز پذیرش دستور برای عرضه محصولاتشان در بورس کالا ندارند، اما چند هزار تولیدکننده بخش خرما که اتفاقاً بیشتر آنها تولیدکننده خرد به‌شمار می‌آیند را با چه تدبیری می‌توان به تالار بورس کشاند و اصولاً با چه راهکاری می‌توان این محصولات متنوع با منشاء تولید پرانگده را در یک بازار منسجم عرضه کرد؟

برخی از مشکل و ابهامات در بورس خرما از جمله عدم شناخت در خصوص مکانیسم و نحوه خریدهای تضمینی در بورس کالا، عدم شناخت در خصوص مکانیسم و نحوه خریدهای توافقی در بورس کالا، عدم شناخت در خصوص مکانیسم و نحوه انجام مزایده‌ها و مناقصه‌ها، چالش‌های خرید و فروش‌های تضمینی، توافقی و مناقصه‌ها و مزایده‌ها، عدم تعیین کیفیت و استاندارد مشخص در خصوص محصولات مشمول خریدهای تضمینی، چگونگی نحوه حمایت دولت به صورت هدفمند و شفاف برخی از موانع اجرایی شدن قوانین این بخش شده است.

افزایش بهره‌وری در زراعت، آب بهینه و ترویج در نخلستان‌ها، بهره‌مند کردن باغداران از سردخانه با ظرفیت متناسب تولیدشان در واحدهای بسته‌بندی و فراوری نوسازی ماشین‌آلات، کاهش هزینه تمام‌شده، رفع موانع کسب‌وکار و تسهیل نرخ‌های تأمین اجتماعی و مالیاتی از جمله راهکارهایی است که می‌تواند وضعیت موجود را بهبود ببخشد هم چنین برای داشتن صادرات مطلوب نیاز مبرمی به حضور شرکت‌های هلدینگ و بزرگ است. ●

بورس کالای کشاورزی در ایران در سال ۱۳۸۳ برای دستیابی به اهدافی همچون افزایش سرعت انتقال اطلاعات بازار به تولیدکننده و مصرف‌کننده، کاهش هزینه معاملات، مدیریت بحران ناشی از نوسان عرضه و تقاضای محصولات کشاورزی، کاهش ریسک قیمت برای تولیدکننده و مصرف‌کننده محصولات کشاورزی، ایجاد زمینه برای گسترش تحقیقات بازار و توسعه صادرات محصولات کشاورزی تشکیل شد. در حال حاضر با گذشت هفت سال از ایجاد بورس کالاهای کشاورزی باید گفت که درصد بسیار اندکی از کالاهای معامله شده در بورس کالا، مربوط به محصولات کشاورزی است و این در حالی است که ۱۷ محصول در فهرست کالاهای پذیرش شده رینگ محصولات کشاورزی بورس کالای ایران وجود دارند.

ناکامی معاملات رینگ کشاورزی بورس کالا را می‌توان به سه گروه عمده عوامل کلان دولتی، عوامل مربوط به بورس کالا و عوامل ساختاری بخش کشاورزی مرتبط دانست، هر گروه شامل چندین مؤلفه مجزا است. رونق معاملات در رینگ کشاورزی نیازمند ارائه راهکارها و اجرای سیاست‌هایی جهت رفع هر یک از عوامل زیرگروه ارائه شده است.

خرما هم در تمام این سال‌ها گرفتار همین مشکلات بوده و هست. اصولاً وجود همین مشکلات و از جمله عدم شفافیت اطلاعات، رفتار ریسک‌گریز کشاورزان، کمبود منابع مالی و سرمایه‌گذاری، ساختار سنتی بازار، وجود لایه‌های مضاعف در توزیع، سهم کم تولیدکننده از قیمت نهایی مصرف‌کننده کالا، افزایش ضایعات، کوچک بودن بازار و رعایت نشدن استاندارد محصولات بازار محصولات کشاورزی را بازاری نه چندان کارآمد تبدیل کرده و برای رفع این مشکلات راه برای بررسی شدن این محصولات باز شد، اما در بورس کشاورزی و بعدها در بورس کالا هم محصولات کشاورزی آن‌طور که انتظار می‌رفت موفق ظاهر نشدند به همین دلیل هم سال‌هاست که بورس کالا روی شاخص دو صنعت پتروشیمی و فلزات می‌چرخد و خبری از حضور موفق محصولات کشاورزی نیست.